

Федоренко С. Ю.

курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції
України Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Бідняк Г. С.

завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗНАЧЕННЯ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ ПІД ЧАС ДІЇ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах повномасштабного вторгнення України проблема ідентифікації осіб набула особливої гостроти. Криміналістика, як наука, що постійно розвивається, надає ефективні інструменти для вирішення цього завдання. Використання дактилоскопічних методів дозволяє ідентифікувати особу навіть за значних ушкоджень тіла, що є вкрай важливим для встановлення особистості загиблих та зниклих безвісти.

Проблема використання анатомічних особливостей в криміналістичних дослідженнях неодноразово піднімалась українськими вченими. Зокрема, В.І. Бояров, В.І. Галаган, В.К. Лисиченко, А.В. Іщенко, М.Я. Сегай, А.В. Старушкевич, В.А. Шкелебей наголошували на необхідності впровадження в Україні системи загального дактилоскопіювання та створення відповідного банку даних, що значно підвищило б ефективність розслідування злочинів. Результати дактилоскопічної експертизи у більшості випадків мають визначальне, якщо не вирішальне, і безперечно важливе значення. Вони сприяють вибору основної версії серед інших, що дозволяє встановити реальні обставини правопорушення, а також сприяють усуненню значущих суперечностей в свідченнях раніше допитаних осіб [1, с. 384].

Науковці привертають увагу до наказу "Про затвердження Інструкції про порядок функціонування дактилоскопічного обліку експертної служби МВС України" від 11.09.2001 № 785 працівники ОВС проводять дактилоскопіювання осіб, які: – затримані за підозрою у вчиненні злочину; – взяті під варту; – звинувачуються у вчиненні злочину; – піддані адміністративному арешту. Водночас, Наказ "Про затвердження Інструкції про порядок формування, ведення та використання оперативно-довідкового і дактилоскопічного обліків в органах внутрішніх справ і органах (установах)

кримінально-виправної системи України" від 23.08.2002 № 823/188 надає перелік об'єктів оперативно-довідкового і дактилоскопічного обліку. Це особи, які на території України обвинувачуються у вчиненні злочинів або засуджені, розшукуються, затримані за підозрою в занятті бродяжництвом, а також громадяни України, що вчинили злочини за її межами і відомості про яких надійшли офіційними каналами згідно з міжнародними договорами у сфері обміну інформацією, які набрали чинності в установленому порядку [2].

За допомогою автоматичної ідентифікаційної дактилоскопічної системи (АДІС) можливо ефективно визначає збіг пальцевих відбитків, аналізуючи характеристики в закодованих слідах та порівнюючи їх з тисячами відбитків, що знаходяться в масиві. Система генерує список найбільш схожих відбитків, який потім перевіряється оператором вручну [3, с. 456].

Дактилоскопія, наука про індивідуальні особливості папілярних візерунків пальців, набуває особливої актуальності в умовах збройних конфліктів. Встановлення ідентичності загиблих військовослужбовців, цивільних та військовополонених є критично важливим для гуманітарних місій, ідентифікації жертв та повернення їхніх тіл рідинам. В умовах сучасної війни в Україні дактилоскопічна експертиза є незамінним інструментом для вирішення цих завдань.

Дактилоскопічна експертиза є незамінним інструментом ідентифікації особи в умовах військових конфліктів з кількох причин:

- необхідність в ідентифікації загиблих та поранених. Дактилоскопія забезпечує надійний метод встановлення особистості, навіть якщо документи або фізичні ознаки людини були втрачені або пошкоджені.
- реєстрація та точне встановлення особи військовополонених. Цей метод дозволяє уникнути помилок в ідентифікації та запобігає спробам приховати свою справжню особу.
- у воєнний час зростає загроза диверсій та шпигунства, тому дактилоскопічна експертиза стає незамінним інструментом для встановлення справжньої особистості та виявлення спроб обману.
- завдяки дактилоскопії можна створити ефективну систему обліку, яка дозволить вести детальні бази даних про військовослужбовців, включаючи медичні картки поранених [4].

Статистика зниклих станом на вересень 2023 року вказує на дві найбільші пікові точки: у 2014 році було 756 зниклих осіб, а в 2022-му – 18 811. Перший пік зникнень у 2014 році можна пояснити російською агресією проти України, анексією Криму та початком бойових дій на Донбасі. У 2022 році зростання кількості зниклих безвісти, найімовірніше, пов'язане із повномасштабним вторгненням росії в Україну [6].

Перспективи дактилоскопічної експертизи включають ряд напрямків, які можуть поліпшити ефективність і широке застосування цього методу ідентифікації. Зокрема:

- Удосконалення технологій і обладнання: розробка новітніх методів сканування та обробки відбитків пальців, зокрема застосування тривимірних технологій для підвищення точності та ефективності ідентифікації.
- Автоматизація та штучний інтелект: використання ШІ для автоматичного аналізу великих обсягів даних і розпізнавання відбитків пальців може значно прискорити та покращити точність ідентифікації.
- Інтеграція біометричних технологій: поєднання дактилоскопії з іншими біометричними методами, такими як розпізнавання обличчя чи сканування райдужки ока, забезпечить більш комплексну та надійну ідентифікацію осіб.
- Міжнародний обмін інформацією: розвиток міжнародних стандартів для обміну дактилоскопічними даними спростить співпрацю між країнами у вирішенні питань, пов'язаних із зниклими чи злочинними особами.
- Безпека та приватність: забезпечення високого рівня захисту даних і приватності є критично важливим при використанні дактилоскопії. Розвиток заходів безпеки та етичних норм може підвищити довіру до цієї технології.
- Медичні застосування: дактилоскопія може бути корисною в медичних сферах, таких як діагностика шкірних захворювань, моніторинг здоров'я та визначення індивідуальних характеристик пацієнтів.
- Кібербезпека: використання дактилоскопії в кібербезпеці може допомогти запобігти несанкціонованому доступу до систем і даних.
- Гуманітарні застосування: покращення засобів для ідентифікації осіб у кризових ситуаціях, таких як природні катастрофи чи конфлікти, може сприяти ефективному реагуванню та наданню допомоги [4].

Усі ці аспекти сприяють підвищенню безпеки, контролю за особами та забезпеченню порядку в умовах воєнного чи збройного конфліктів.

Розвиток технологій і методів дактилоскопічної експертизи сприяє покращенню безпеки, виявленню кримінальних правопорушень і забезпеченню публічної безпеки в різних контекстах, включаючи військові та збройні конфлікти [5, с. 167].

Отже, для ефективного вирішення проблем, пов'язаних з ідентифікацією людей під час військових дій, необхідно активно впроваджувати сучасні технології, розвивати міжнародне співробітництво в цій галузі, розробляти єдині стандарти та, що особливо важливо, враховувати права та потреби людей, які постраждали від війни.

Список використаних джерел:

1. Волобуєв А. Ф., Даньшин М. В., Іщенко А. В. Криміналістика: підручник Харків: МВС України нац. ун-т внутр. справ, 2018. 384 с.
2. Бідняк Г.С., Плахотній В. М. Щодо правових підстав дактилоскопіювання живих осіб. *Актуальні проблеми розслідування кримінальних правопорушень у сфері громадської безпеки та громадського порядку: Матеріали науково-практичного семінару*. ДДУВС, 2017. С 21-24.

3. Шепітько В. Ю. Криміналістика: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Харків, 2019. 456 с.
4. Яцик Т.П., Єременко А.Ю., Лаганович Н.Т. Особливості використання дактилоскопічної експертизи при ідентифікації особи під час військових та збройних конфліктів: Міжнародний науковий журнал «ОСВІТА І НАУКА». Випуск 2(35), 2023
5. Економічна безпека держави: криміналістичне забезпечення: навч. посіб. /В. В. Топчій, Т. П. Яцик, В. А. Шкелебей, А. В. Свінцицький, А. М. Падалка, В. В. Топчій; за заг. ред. В. В. Топчія. Київ: 7БЦ, 2021. 537 с.
6. Зник і не знайдений: як змінювалася кількість зниклих безвісти до та під час війни. URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/znik-i-ne-znaydeniy-yak-zminyuvalasya-kilkist-zniklih-bezvisti-do-ta-pid-chas-viyni.html>.

Цапович В. А.

курсант факультету підготовки
фахівців для органів досудового
розслідування Національної поліції
України Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

Плетенець В. М.,

професор кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

**ОСОБЛИВОСТІ ВИЯВЛЕННЯ КРИМІНАЛІСТИЧНО
ВАГОМОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНОГО
ПРАВОВОГО РЕЖИМУ**

Введення воєнного стану в Україні 24 лютого 2022 року кардинально змінило умови, в яких діють правоохоронні органи. В умовах загострення ситуації та зростання напруги, робота криміналістів набула нових викликів та вимог. По-перше, суттєво збільшилася кількість справ, пов'язаних із військовими злочинами та порушеннями, що вимагають спеціалізованих знань та швидкого реагування. По-друге, воєнний стан вимагає від правоохоронців не тільки виявлення й розслідування кримінальних правопорушень, але й мінімізації ризиків для національної безпеки. Збір та аналіз інформації стають складнішими, враховуючи, що звичайні комунікаційні канали можуть бути заблоковані або перехоплені ворогом. Також, значно зростає потреба в роботі з конфіденційною інформацією, що вимагає від криміналістів високої ступеня довіри та безпеки обробки даних.